



Sprawności wodniackie ZHR

w. 1.1

Wydział Wychowania Wodnego
Główna Kwatera Harcerzy ZHR

Warszawa, czerwiec 2022 r.

Druhu!

Sprawności wodniackie pomagają zastępom uatrakcyjnić swój program, wzbogacając go o wątki związane z wodą czyli zdobywaniem umiejętności niezbędnych do uczestnictwa w grach i harcach wodnych, a nade wszystko w organizacji wodnych wypraw i wólczeń. Na potrzeby tych ostatnich konieczne jest posiadanie nie tylko umiejętności wodnego harcowania, ale także wiedza dotycząca akwenów wodnych i różnych aspektów żeglugi oraz biegłość w obsłudze, konserwacji i naprawach posiadanego sprzętu wodniackiego. Ponieważ tej wiedzy i specjalistycznych umiejętności jest wiele, warto poprosić drużynowego o roztoczenie szczególnej opieki nad zastępem lub przydzielenie mu doświadczonego opiekuna, który pomoże ogarniać sprawy wodniackie.

Program wodny w zastępie lub drużynie rozpoczyna się najczęściej od zwiadu służącego rozpoznaniu okolicznych akwenów wodnych: stawów, rzek lub jezior. Należy je dobrze poznać, żeby móc zaplanować odpowiednie wodniackie działania. Trzeba nauczyć się „czytać” rzekę, dowiedzieć się czegoś o rodzajach jezior, poznać zamieszkującą akweny i porastającą ich brzegi przyrodę. W szczególności ważne jest określenie miejsc, gdzie będzie można na zbiórkach zastępu czy drużyny uprawiać wodniactwo. Kolejnym krokiem stanie się budowa lub pozyskanie pierwszych jednostek pływających, dobranych pod kątem rodzaju lokalnych akwenów, a także ewentualnych planów obozowych.

Ideałem jest oczywiście posiadanie własnej przystani nad okolicznym akwenem, więc następnym krokiem będzie próba uzyskania takowej. Zdobyć własnej przystani na początku może sprawiać trudności, zacząć można od próby odnalezienia istniejącej przystani, która będzie zainteresowana udzieleniem gościny harcerzom. Jeśli nie ma takiej możliwości, choćby dlatego, że odpowiednio blisko domu nie ma akwenu nadającego się do wykorzystania na potrzeby gier i harców wodnych, zastęp czy drużyna wodniacka muszą przynajmniej rozejrzeć się za magazynem na sprzęt pływający, wyposażonym w warsztat umożliwiający wykonywanie w okresie jesienno-zimowym remontów. Należy pamiętać, że duża ilość zbiórek w okresie poza sezonem odbywać się będzie w tymże magazynie z warsztatem, a by wiosną do jesieni (z wyłączeniem obozu) przenieść się na przystań nad lokalnym akwenem wodnym lub na wyjazdowe biwaki wodne.





Z czasem zastęp, któremu spodoba się program wodny, będzie mógł pokusić się o zdobycie patentu zastępu wodnego, co oznaczać będzie wejście do społeczności wodniaków i uzyskanie prawa do noszenia na mundurze granatowego, marynarskiego kołnierza. Z czasem też, być może cała drużyna zdecyduje się na założenie mundurów wodniackich i przedzierzgnięcie się w drużynę wodną. Oby.

Przejdźmy do sprawności, bo to im poświęcona jest ta broszurka i to one właśnie napędzać będą wodniacki program pracy zastępu. Ogólne zasady ich zdobywania określa regulamin sprawności Organizacji Harcerzy ZHR, który stosuje się również do sprawności wodniackich. Z jedną wszakże różnicą: sprawności wodniackie zdobywane w zastępach i drużynach wodnych wyszywa się białą nicią na granatowym krążku.

Gotowe sprawności można zamówić poprzez siedemgor.pl.




PŁYWANIE

Sprawności pływackie należą do tych sprawności które stanowią element lub warunek wielu sprawności wodniackich. Harcerze, a tym bardziej wodniacy muszą umieć pływać, pływanie to najpierwsza umiejętność niezbędna podczas wszelkich wodnych zajęć. W szczególności, że umiejętności określone w wymaganiach na sprawności pływackie mogą okazać się niezbędne dla poradzenia sobie w nieprzewidzianych okolicznościach podczas zajęć nad wodą. W pracy zastępu warto wykorzystać fakt, iż nabywanie umiejętności niezbędnych do zdobycia sprawności pływackich, może mieć miejsce przez okrągły rok. Nawet w zimie można zrobić zbiórkę na basenie pływackim.

	<p>Kijanka*</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi przepłynąć bez przerwy dystans 100 m w wodzie stojącej lub dystans 200 m z nurtem. – Umie stabilnie utrzymywać się na powierzchni wody. – Potrafi skoczyć do wody z wysokości 0,5 m. – Umie wstrzymać oddech pod wodą przez 10 s.
	<p>Pływak**</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi przepłynąć dystans 200 m w wodzie stojącej, w tym przynajmniej 50 m stylem grzbietowym, lub dystans 400 m z nurtem, w tym przynajmniej 100 m stylem grzbietowym. – Umie przepłynąć pod wodą dystans 5 m w wodzie stojącej lub 15 m z nurtem. – Potrafi bezpiecznie wskoczyć do wody z wysokości 0,7 m. – Umie przepłynąć 20 m w ubraniu. – Potrafi wyłowić z głębokości 2 m przedmiot wielkości menażki. – Umie wyjść z wody na łódkę lub ponton.
	<p>Pływak Doskonały***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi przepłynąć w wodzie dystans 1000 m co najmniej dwoma stylami. – Umie przepłynąć 15 m pod wodą, a także zdjąć w wodzie ubranie: koszulę, spodnie i buty. – Potrafi wyznaczyć i przygotować bezpieczne kąpielisko (np. wyznaczyć granice, oczyścić dno) dla osób w różnym wieku. – Umie pływać z płetwami oraz maską i rurką oraz wyłowić z głębokości 3 m przedmiot wielkości menażki. – Potrafi posługiwać się kołem ratunkowym, rzutką, linką ratowniczą. – Umie udzielić pierwszej pomocy osobie podtopionej, posiada sprawność Sanitariusza** ze ścieżki „Samarytanka”.
	<p>Delfin***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi przepłynąć 50 m w czasie nie dłuższym niż 45 s. – Umie poprawnie pływać co najmniej czterema stylami w tym stylem motylkowym (tzw. delfinem). – Potrafi przepłynąć w wodzie stojącej dystans 1500 m, płynąc co najmniej dwoma stylami, z czego przynajmniej 200 m stylem grzbietowym. – Umie wykonać bezpieczny skok do wody z wysokości 1 m. – Potrafi zanurkować na głębokość 3 m i przepłynąć 20 m pod wodą.





WODNIACTWO

O ile sprawności pływackie są po prostu warunkiem koniecznym w programie wodnym, o tyle kolejna ścieżka, nie bez kozery nazwana sprawnościami WODNIACKIMI, jest podstawą programu wodnego. Sprawności tej ścieżki dotyczą podstawowych umiejętności niezbędnych do przekraczania przeszkód wodnych, a także – do rozpoczęcia harcerskich wypraw po wodach śródlądowych. Do takich wypraw najlepiej nadają się canoe, bo są lekkie i łatwe do przenoszenia, mają dużą stateczność i równie dużą ładowność, co doskonale przydaje się na dłuższych wodniackich wycieczkach, nie wymagających wsparcia z zewnątrz. Z racji tych cech canoe jest podstawowym śródlądowym sprzętem pływającym wszystkich skautów wodnych, u nas być może ciut niedocenianym. Czas to zmienić. Warto więc rozpocząć wodniacką przygodę od zdobycia czy nawet zbudowania samemu solidnych canoe, mogących pomieścić zarówno harcerzy z całego zastępu, jak i ich sprzęt biwakowy. Wiosłowanie na canoe i sterowanie nimi wymaga nieco wprawy, ale od tego właśnie są sprawności wodniackie.

	<p>Wodniak*</p> <ul style="list-style-type: none">– Potrafi w ubraniu i kamizelce asekuracyjnej pokonać w wodzie dystans 50 m;– Umie przepłynąć na pontonie rzekę lub małe jezioro;– Potrafi prawidłowo przywiązać ponton lub łódź do drzewa;– Przestrzega zasad bezpieczeństwa na wodzie.
	<p>Kanadyjkarz**</p> <ul style="list-style-type: none">– W zespole z innym kanadyjkarzem na wieloosobowym canoe potrafi prawidłowo wiosłować;– Umie przygotować się i poradzić sobie w czasie kilkudniowego spływu canoe, w tym zabezpieczyć bagaż przed przemoczeniem;– Potrafi wejść do canoe na wodzie nie wywracając go;– Umie poradzić sobie w razie wywrotki canoe i wypadnięcia do wody;– Posiada sprawność Kijanki* ze ścieżki „Pływanie”.
	<p>Wodny włóczęga***</p> <ul style="list-style-type: none">– Płynąc samodzielnie lub jako sterujący na wieloosobowym canoe, potrafi radzić sobie z przeszkodami na rzece takimi jak zwalone drzewa, płycizny, mosty, bystry nurt itp.;– Umie dbać o bezpieczeństwo spływu na canoe w różnych warunkach terenowych, pełnił funkcję otwierającego;– Potrafi pomóc wywróconemu canoe;– Zna i stosuje przepisy dotyczące turystyki wodnej;– Potrafi udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu wyciągniętemu z wody - posiada sprawność Sanitariusza** ze ścieżki „Samarytanka”.




KAJAKARSTWO

Canoe wymyślili Indianie północnoamerykańscy do wykorzystania w podróżach po rzekach i jeziorach, kajak natomiast opracowany został przez Inuitów z myślą o burzliwych wodach polarnych. Kajaki, a wraz z nimi spływy kajakowe stały się w Polsce bardzo popularne, głównie z racji prostoty „obsługi”. Harcerze wiedzą jednak, że mimo swej stosunkowo dużej wywrotności, kajaki doskonale nadają się do pokonywania trudnych akwenów: dzikich, nieoczyszczonych rzek i strumieni, rzek górskich, a także morskich wód osłoniętych. Na kajaku łatwo pokonywać przeszkody terenowe: zwalone pnie, progi, bystrza, a po założeniu fartucha stają się one odporne na zalewanie, a nawet wywrotki. Wodniacy, którzy mają już doświadczenie i chcą wykorzystać ich możliwości, sięgają po sprawności z tej ścieżki.

	<p>Młody kajakarz*</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi wsiąść do kajaka z brzegu i z pomostu – Umie na kajaku wiosłować i wykonywać podstawowe manewry: skręcać, cofać, obrócić się w miejscu. – Potrafi samodzielnie, przestrzegając zasad bezpieczeństwa na wodzie - przepłynąć kajakiem trasę o długości kilometra. – Umie się właściwie ubrać i przygotować do jednodniowej wycieczki kajakowej.
	<p>Kajakarz**</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi przygotować się i poradzić sobie w czasie kilkudniowego spływu kajakowego, w tym zabezpieczyć bagaż przed przemoczeniem. – Potrafi stosując prawidłowe węzły zacumować kajak we wskazanym miejscu, zadbać i zabezpieczyć sprzęt – Potrafi radzić sobie z przeszkodami na rzece takimi jak zwalone drzewa, płycizny, mosty, bystry nurt itp. – Potrafi wejść do kajaka na wodzie nie wywracając go. – Potrafi poradzić sobie w razie wywrotki i wypadnięcia do wody – Posiada sprawność Kijanki * ze ścieżki „Pływanie”.
	<p>Kajakarz doskonały ***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Umie zaplanować i przeprowadzić kilkudniowy i kilkuosobowy spływ (mapy, wyposażenie biwakowe, rozdział ekwipunku na kajaki, miejsca noclegowe). – Potrafi dbać o bezpieczeństwo spływu w różnych warunkach terenowych, pełnił funkcję otwierającego. – Potrafi pomóc wywróconemu kajakowi, holował kajakarza na dziobie swojego kajaka – Zna i stosuje przepisy dotyczące turystyki kajakowej. – Potrafi naprawić podstawowe uszkodzenia kajaka i wiosła. – Potrafi udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu wyciągniętemu z wody - posiada sprawność Sanitariusza** ze ścieżki „Samarytanka”..
	<p>Kajakarz górski***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Potrafi spłynąć jednoosobowym kajakiem z fartuchem rzeką z odcinkami górskimi. – Potrafi przygotować się do niebezpiecznego spływu (kask, odpowiedni ubiór, odpowiedni kajak). – Zna zasady spływania po rzece górskiej, wie jak zachować się w trudnych sytuacjach. – Potrafi zrobić eskimoskę i wyjść bezpiecznie z kajaka w razie wywrotki. <p>Kajakarz morski*** [planowana]</p>




ŻEGLARSTWO

Żeglarstwo i sprawności żeglarskie nadają się szczególnie dla zastępów i drużyn funkcjonujących w pobliżu dużych akwenów wodnych (jeziora, wody morskie), a także tych którzy planują wyprawy na takie akweny. Sprawności żeglarskie ułatwiają też udział w licznych grach i harcach zaplanowanych dla jednostek żaglowych. Mogą być też świetnym wstępem do rozpoczęcia żeglugi morskiej. Jest wiele sprawności przewidzianych dla żeglarzy, gdyż jest to dziedzina aktywności wymagająca dużej wszechstronności, a także zaangażowania zastępów przez okrągły rok. Sprawności z tej ścieżki pozwalają wykazać się umiejętnościami pełnienia funkcji załogi i to nawet wykwalifikowanej, na żaglówkach śródlądowych i na jachtach morskich.

	<p>Szotmen*</p> <ul style="list-style-type: none">– Potrafi wykorzystywać podstawowe węzły żeglarskie, w tym węzeł: prosty, szotowy i cumowniczy;– Umie obsługiwać (wybierać, luzować, knagować) szoty i talie;– Potrafi posługiwać się pagajami i wykonywać prawidłowo polecenia sternika na pagaje;– Umie prawidłowo posługiwać się odbijaczami, bosakiem, a także nabrać wodę do wiadra podczas żeglugi;– Przestrzega zasad bezpieczeństwa na jachcie.
	<p>Młodszy sternik**</p> <ul style="list-style-type: none">– Potrafi sterować na wiatr, na punkt i wg. kompasu, umie ostrzyć i odpadać, a także wykonywać wszelkie komendy na ster podczas manewrów.– Umie pokierować stawianiem, zrzucaniem i klarowaniem żagli.– Umie prawidłowo zacumować łódź, wydając właściwe komendy na cumy i szpringi.– Potrafi prawidłowo refować żagle;– Posiada sprawność Kijanki * ze ścieżki „Pływanie”.
	<p>Sternik manewrowy***</p> <ul style="list-style-type: none">– Potrafi dokonać przeglądu stanu jachtu (takielunek, kadłub, ster) przed i po pływaniu.– Potrafi wykonać prawidłowo zwrot przez sztąg i przez rufę, wydając właściwe komendy załozde.– Potrafi wykonać prawidłowo podejście oraz odejście od i do nabrzeża (pomostu) na żaglach wydając odpowiednie komendy załozde.– Potrafi pokierować jachtem (wykonać manewr) w trakcie alarmu “człowiek za burtą”.– Potrafi poprawnie stanąć na kotwicy i z niej zejść.

NAWIGACJA

Nawigacja to najważniejsza dziedzina wiedzy morskiej. Dzięki niej statki i jachty trafiają bezpiecznie do portu przeznaczenia. A to jest chyba dla żeglugi najważniejsze. Prędzej czy później każdy z żeglarzy próbuje swoich sił w tej dziedzinie aktywności. Umiejętności obserwacyjne niezbędne podczas żeglugi, są potrzebne zarówno na morzu, jak i na śródlądziu. Dzięki nim junga pełniący służbę na oku będzie potrafił dostrzec i zidentyfikować niebezpieczeństwa grożące jednostce, a także przekazać sternikowi wszelkie inne ważne informacje dotyczące prawidłowej żeglugi. Dalsze rejsy, w tym wszystkie morskie wymagają od każdego żeglarza poważniejszej wiedzy o nawigacji, szczególnie wtedy gdy pełni on funkcję oficera nawigacyjnego – szturmana.

	<p>Junga*</p> <ul style="list-style-type: none">– Prawidłowo prowadzi obserwację akwenu, składa meldunki oceniając odległość oraz kierunek (w systemie zegarowym, rumbowym lub w stopniach) od przeszkody;– Potrafi określić zasady pierwszeństwa w razie mijania się jachtów na wodach śródlądowych i morskich;– Potrafi zaobserwować i zinterpretować podstawowe śródlądowe lub morskie znaki nawigacyjne– Umie rozpoznać najważniejsze zjawiska pogodowe zagrażające żegludze jachtowej.
	<p>Nawigator**</p> <ul style="list-style-type: none">– Potrafi odczytać z urządzeń elektronicznych i nanieść na mapę: pozycję geograficzną i kurs jachtu, a także odczytać jego prędkość i aktualną głębokość wody;– Bez urządzeń elektronicznych potrafi zmierzyć prędkość jachtu i głębokość wody;– Potrafi odczytać z mapy morskiej odległość między dwoma wskazanymi punktami– Potrafi wyznaczyć pozycję obserwowaną z dwóch namiarów (rzeczywistych) jednoczesnych.
	<p>Szturman***</p> <ul style="list-style-type: none">– Umie odczytać z mapy morskiej: charakterystyki znaków nawigacyjnych, rodzaj występujących przeszkód nawigacyjnych i wartość deklinacji na dany rok.– Potrafi praktycznie posługiwać się programem do nawigacji morskiej;– Określi na podstawie publikacji nawigacyjnych warunki wejścia do portu;– Potrafi prowadzić nawigację zliczeniową w oparciu o kompas magnetyczny i własne obserwacje (bez urządzeń elektronicznych);

Planowane ścieżki sprawnościowe:

WIOŚLARSTWO

[Wodniak*]

Wioślarz**

Mistrz wioślarski***

FLISACTWO

[Wodniak*]

Fryc**

Oryl***

SZKUTNICTWO

[Szotmen*]

Bosman**

Szkutnik***

SYGNALIZACJA

[Junga*]

Sygnalista morski**

Radiooperator***

KULTURA MORSKA

[Junga*]

Znawca etykiety jachtowej**

Marynista***

Kuk***

MOTOROWODNIACTWO

[Junga*]

Motorzysta**

Mechanik wodny ***

ZNAJOMOŚĆ WÓD ŚRÓDLĄDOWYCH

[Junga*]

Znawca rzek**

Hydrolog***

oraz ścieżki:

RATOWNICTWO

NURKOWANIE

MODELARSTWO JACHTOWE

BUDOWNICTWO WODNE

Ścieżki ogólne, których sprawności mogą być zaliczane do sprawności wodniackich:

OBSERWACJA NIEBA - Obserwator Nieba*; Meteorolog**; Synoptyk***.

BIWAKOWANIE, KWATERMISTRZOSTWO, GOTOWANIE – o ile sprawności zdobyte zostały w trakcie wodnej włóczęgi;

TROPIENIE ZWIERZĄT, ZIELARSTWO, PUSZCZAŃSTWO – o ile próby miały ścisły związek ze środowiskiem i przyrodą wodną;

RZEMIOSŁO PLASTYCZNE, FOTOGRAFIA, FILM I KINO, KRONIKARSTWO I HISTORIA, LITERATURA, KOLEKCJONERSTWO oraz cały dział MUZYKA I EKSPRESJA – o ile próby na sprawności miały ścisły związek z wodniactwem i szeroko pojętą marynistyką.

Uwaga, sprawności należące do wymienionych powyżej ścieżek ogólnych, zdobyte jako sprawności wodniackie, również można zamówić w wersji wodniackiej, na granatowym tle. W zamówieniu należy jedynie dopisać: „wersja wodniacka”.